

Çin - Azərbaycan əlaqələri strateji müttəfiqlik müstəvisinə yüksəlir

Bugünkü reallıq ondan ibarətdir ki, aparılan düzgün, əsaslı siyasət nəticəsində Azərbaycan dövləti dünya miqyasında sayılan, seçilən, hörmət göstərilən dövlətlərdən biridir. Bu baxımdan beynəlxalq təşkilatlar, ayrı-ayrı dövlətlər Azərbaycanla qarşılıqlı etimad əsasında siyasi, iqtisadi, diplomatik əlaqələr qurmağa, əməkdaşlıq müqavilələri imzalamağa daha çox maraq göstərirlər. Haqlı olaraq Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Azərbaycanın beynəlxalq arenada özünə layiq yerini tutduğunu bildirib: “Xarici tərəfdaşlarımızın, dostlarımızın sayı gündən-günə artır. Azərbaycan çox gözəl beynəlxalq imicə malikdir. Bizim bütün xarici siyasətimiz bir məqsədi güdür ki, Azərbaycanın milli maraqları maksimum dərəcədə təmin olunsun, Azərbaycan dövləti güclənsin və Azərbaycan xalqı daha da yaxşı yaşasın”.

Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə qazandığı uğurlar, xüsusən də dünyanın aparıcı ölkələri ilə milli maraqlara əsaslanan yüksək səviyyəli münasibətləri ölkəmizə yeni-yeni nailiyyətlər gətirir. Təbii ki, qazanan uğurlar, əldə olunan nailiyyətlər dövrün tələbinə uyğun olaraq hər dəfə yenilənir və bu da əlaqələrin daha da möhkəmlənməsinə təkan verir. Çin Xalq Respublikası ilə Azərbaycan arasında əlaqələrin müasir dövrün tələbinə uyğun olaraq yenilənməsi hər iki dövlətin və xalqlarının mövcud əlaqələrinin inkişafına təkan verir. Çin Xalq Respublikası Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin ilk tanıyan və əməkdaşlıq münasibətlərinin qurulmasında maraqlı olduğunu bəyan edən dövlətlərdəndir. Mövcud əlaqələrin genişləndirilməsi məqsədilə 2009-cu ilin mayında Hökumətlərarası İqtisadi Komissiya yaradılıb. 2012-ci ildə Pekində, Azərbaycanın İqtisadi İnkişaf Nazirliyi ilə Çinin Kommersiya Nazirliyi arasında əməkdaşlıq haqqında memorandum imzalanıb. Həmçinin Azərbaycan 2016-cı ildə Asiya İnfrastruktur İnvestisiya Bankına üzv olaraq beynəlxalq iqtisadi layihələrə daha sıx inteqrasiya edib.

“Bir kəmə, bir yol”

Azərbaycanın “Bir kəmə, bir yol” təşəbbüsünə verdiyi önəm 2017-ci ilin oktyabrında Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun açılışı ilə öz təsdiqini tapıb. Bu mühüm layihə həm Azərbaycan, həm də Çin üçün iqtisadi əlaqələrin daha da möhkəmlənməsinə və regional ticarət marşrutlarının inkişafına xidmət edir. Çin hökuməti bu dəmir yolunun istifadəyə verilməsini və tikintisində Azərbaycanın oynadığı mühüm rolunu yüksək qiymətləndirib. Çin həm Şərq-Qərb, həm də Şimal-Cənub nəqliyyat marşrutlarının kəsişməsində yerləşən Azərbaycanla əməkdaşlığa böyük diqqət ayırır. Bu əməkdaşlıq yalnız iki ölkə arasındakı əlaqələri möhkəmləndirməklə məhdudlaşmır, həm də regional və global iqtisadi inteqrasiyanı gücləndirmək üçün mühüm amildir. Orta Dəhliz Avropa və Mərkəzi Asiyaya Xəzər dənizi vasitəsilə Çinlə birləşdirən etibarlı və təhlükəsiz marşruta çevrilir. Azərbaycan ilə Çin arasında tranzit daşımaların həcmi 2024-cü ildə 378 min ton olub və bu göstərici 2023-cü ilə müqayisədə 86 faiz çoxdur. 2024-cü il ərzində Çindən Azərbaycana ixrac və tranzit rejimində Orta Dəhlizlə 287 marşrut qatarı yola salınıb.

2022-ci ilin sentyabrında, Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının Səmərqənddə keçirilən Sammiti zamanı Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev ilə Çin Sədri Si Cinpin arasında keçirilən görüşdə iki ölkə arasındakı münasibətlərin gələcək inkişaf istiqamətləri müəyyənləşdirilib. 2023-cü ilin əvvəlindən isə yüksək səviyyəli ikitərəfli

mübadilələrin yeni dalğası başlayıb, qarşılıqlı səfərlər davam edib. Ötən müddət ərzində iki dövlət arasında əlaqələr qarşılıqlı faydalı tərəfdaşlıq və dostluq prinsipləri əsaslanıb və inkişaf etdirilib. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev ilə Çin Xalq Respublikasının Sədri Si Cinpin iki ölkə arasında əlaqələrin inkişafına böyük önəm verirlər. Dövlət başçıların siyasi iradəsi nəticəsində iki ölkənin milli maraqlarına əsaslanan məqsədyönlü fəaliyyət həyata keçirilib, çoxsaylı müqavilələr imzalanıb. 2024-cü ilin iyulun 3-də Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının Astanada keçirilən Zirvə toplantısı çərçivəsində “Azərbaycan Respublikası ilə Çin Xalq Respublikası arasında strateji tərəfdaşlığın qurulması haqqında Birgə Bəyannamə”nin qəbulu çox önəmli addım kimi böyük əhəmiyyətə malikdir. Bəyannamədə qeyd edildiyi kimi, tərəflər siyasi, iqtisadi və mədəni sahələrdə əməkdaşlığı genişləndirməyə, beynəlxalq məsələlərdə qarşılıqlı fəaliyyəti gücləndirməyə, iki ölkənin ümumi maraqlarını birgə qorumağa, həmçinin regional və global sülh, sabitlik və inkişaf fəaliyyətini irəliitməyə dair razılıq əldə etmişlər. Prezident İlham Əliyev sözügedən müsahibəsində Birgə Bəyannamənin tarixi əhəmiyyət daşıdığını diqqətə çatdıraraq bu sənədin Azərbaycan-Çin münasibətlərində yeni səhifə açdığını qeyd edib. 2025-ci il aprelin 21-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Çinin nüfuzlu Sinxua agentliyinə verdiyi müsahibə, Azərbaycan-Çin münasibətlərinin strateji xəttini, gələcək prioritetlərini geniş və əhatəli şəkildə nümayiş etdirdi. Müsahibədə Azərbaycan-Çin əməkdaşlığının beynəlxalq əhəmiyyət daşıdığını, iki ölkənin əlaqələrinin global miqyas aldığını göstərdi. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 2025-ci il aprelin 22-də Çin Xalq Respublikasının dövlət səfəri əlaqələrin daha da genişlənməsinə töhfə verəcəkdir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Çin Xalq Respublikasına səfəri çərçivəsində “Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Çin Xalq Respublikası Hökuməti arasında ümumvətəndaş pasportlarına malik vətəndaşların vizadan qarşılıqlı azad edilməsi haqqında Saziş”, “Azərbaycan Respublikasının Minatəmizləmə Agentliyi ilə Çin Xalq Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyi arasında humanitar minatəmizləmə sahəsində əməkdaşlığın möhkəmləndirilməsinə dair Anlaşma Memorandumu”, “Azərbaycan Respublikası ilə Çin Xalq Respublikası arasında cinayət işləri üzrə qarşılıqlı hüquqi yardım haqqında Müqavilə”, “Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Çin Xalq Respublikası Hökuməti arasında “Bir kəmə, bir yol” təşəbbüsünün birgə təşviqi üzrə Əməkdaşlıq Planı” və digər sənədlər imzalanıb.

Ölkələrimiz arasında bərpaulunan enerji sahəsində əməkdaşlıq üçün böyük imkanlar var və artıq Azərbaycanın müvafiq qurumları ilə Çin şirkətləri arasında bu sahədə çoxsaylı sənədlər imzalanıb, Ticarət döviyyəsi son dövrlərdə 20 faizdən çox artıb. Bərpaulunan enerji sahəsində əməkdaşlığa dair isə 6 sənəd imzalanıb. Bu sənədlər ümumilikdə 260 meqavat gücündə günəş elektrik stansiyaları, 100 meqavatlıq üzən günəş elektrik stansiyası, 30 meqavat gücündə batareya enerji saxlanc sistemi, dənizdə minimum 2 qıqavat gücündə külək elektrik stansiyasının inşası, daha 2 meqavat gücündə külək enerjisi layihəsinin inkişafı, eləcə də bərpaulunan enerji və elektrik enerji sisteminin planlaşdırılması üzrə əməkdaşlığı əhatə edir. İmzalanmış sənədlər sırasında İnvestisiya Müqaviləsi Qobustan rayonunda 100 meqavat gücündə günəş elektrik stansiyasının tikintisini və istismarını nəzərdə tutur. 2026-cı ildə istismara verilməsi nəzərdə tutulan stansiyada hər il təxminən 180 milyon kilovat-saat elektrik enerjisi istehsalı proqnozlaşdırılır. Bu isə ildə 39 milyon kubmetr həcmində təbii qaza qənaət etməklə yanaşı, atmosfərə atılan karbon emissiyalarını 86 min ton azaltmağa imkan verəcək. Bu layihə üzrə Çin şirkəti ilə əməkdaşlıq hərrac vasitəsi ilə müəyyənləşdirilib.

“Bərpaulunan enerjinin inkişafı və elektrik enerji sisteminin planlaşdırılması”na dair Anlaşma Memorandumu isə Energetika Nazirliyi ilə Çin Xalq Respublikasının Elektrik Enerjisinin Planlaşdırılması və Mühəndislik İnstitutu arasında imzalanıb. Memorandum 2028-ci ildən sonrakı dövr üzrə bərpaulunan enerji mənbələrinin şəbəkəyə inteqrasiyası ilə əlaqədar ötürücü şəbəkədə müvafiq araşdırmaların aparılmasını nəzərdə tutur. Araşdırmaların nəticələrinə əsasən, texniki və iqtisadi baxımdan səmərəli həllərin müəyyənləşdirilməsi və müvafiq təkliflərin hazırlanması planlaşdırılır. İmzalanmış bu və ya digər sənədlər dövlətlərarası bərpaulunan enerji sahəsində əməkdaşlığa öz töhfəsini verəcəkdir

Əlaqələrin inkişafına təkan verəcək tarixi görüş

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Çin Xalq Respublikasının Sədri Si Cinpin ilə geniş tərkibdə görüşü zamanı ötən il Astanada keçirilmiş görüş əsnasında ölkələrimiz arasında strateji tərəfdaşlığa dair qəbul olunan birgə bəyanat məmnunluqla xatırlanıb. Sözügedən sənəddə qarşılıqlı hörmət, bərabər səviyyədə etimad, bir-birinə dəstək və əməkdaşlıq prinsiplərinə əsaslanan strateji tərəfdaşlığın qurulması ifadə olunub. Bu, iki ölkə arasında münasibətlərin tarixində mühüm mərhələni təşkil edən sənəddir. Əməkdaşlığı gələcəkdə də genişləndirmək, beynəlxalq məsələlərdə qarşılıqlı fəaliyyəti möhkəmləndirmək, iki ölkənin ümumi maraqlarını birlikdə müdafiə etmək, eləcə də regional və global sülh, sabitlik və inkişaf fəaliyyətini birgə təşviq etmək kimi məsələlər yer almışdır. Qəbul olunan Bəyanat CXR və Azərbaycanı rəsmi strateji tərəfdaşlara çevirib. Görüş zamanı ölkələrimizin beynəlxalq təşkilatlar, o cümlədən BMT, Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatı və digər təsisatlar çərçivəsində əməkdaşlıq məsələlərinə və qarşılıqlı dəstəklərinə toxunulub.

Çin Xalq Respublikasının Sədri Azərbaycanın Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri Məşavirəsinə (AQEM) sədrliyini məmnunluqla vurğulayaraq, bu xüsusda əməkdaşlıq üçün geniş imkanların olduğunu bildirib. Görüşdə Azərbaycanın və Çinin daim bir-birlərinin ərazi bütövlüyünü

**Eldar İbrahimov,
YAP İdarə Heyətinin
üzvü, Milli Məclisin
İntizam komissiyasının
sədri, professor**

və suverenliyini dəstəklədikləri məmnunluqla vurğulanıb. Dövlətimizin başçısı “Vahid Çin” siyasətini həmişə dəstəklədiyini və Tayvanda keçirilmiş seçkiləri birmənalı şəkildə pislədiyini qeyd edib. Azərbaycan və Çinin terrorizm, ekstremizm və separatizmə qarşı birgə səylərlə mübarizəsi qeyd olunub.

Si Cinpin COP29-un Azərbaycanda uğurla keçirilməsi və Qlobal Cənubun maraqlarının təmsil olunması baxımından Azərbaycanın fəaliyyətini yüksək qiymətləndirib. Görüşdə Hökumətlərarası Komissiyaanın sonuncu iclasına toxunulub, humanitar və mədəni sahələrdə əməkdaşlıq məsələləri diqqətə çəkilib.

Hər iki dövlət başçısı diplomatik münasibətlərin qurulmasından ötən 33 il ərzində Azərbaycan-Çin əlaqələrinin inkişafındakı nailiyyətləri yüksək qiymətləndirib və səmimi, dostluq mühitində danışqlar aparıblar. Dövlətlər bir-birini prioritet təşkil edən, etibarlı və qarşılıqlı faydalı strateji tərəfdaş kimi nəzərdən keçirdiyini təsdiq edərək, qarşılıqlı siyasi etimadı daim möhkəmləndirməyə, qarşılıqlı dəstəyi gücləndirməyə, hər iki ölkənin xalqlarının mənafeyi naminə hərtərəfli əməkdaşlığı inkişaf etdirməyə hazır olduqlarını ifadə edərək, hərtərəfli strateji tərəfdaşlıq əlaqələrinin qurulması barədə yekdilliklə qərar qəbul ediblər. Bəyanatda qeyd olunur ki, tərəflər xalqlarının seçdiyi və milli şərtlərə uyğun olan inkişaf yolunu seçməkdə bir-birini möhkəm dəstəkləyir, hər iki ölkənin təməl maraqlarının, suverenliyinin, təhlükəsizliyinin və ərazi bütövlüyünün qorunmasında bir-birinə qətiyyətli dəstək verirlər. Azərbaycan tərəfi dünyada yalnız vahid bir Çinin mövcudluğunu, Tayvanın Çin ərazisinin ayrılmaz tərkib hissəsi olduğunu, Çin Xalq Respublikası hökumətinin bütün Çini təmsil edən yeganə qanuni hökumət olduğunu tanıyır. Çin Azərbaycan tərəfinin təklif etdiyi sülh gündəliyini qətiyyətlə dəstəkləyir və qarşıdurma yönəlməmiş geosiyasi oyunları qeyri-məhsuldar hesab edir. Sənəddə o da qeyd olunur ki, tərəflər müasirləşməni birgə şəkildə irəli aparmaq və daha yüksək səviyyəli, yüksək dayanıqlılıq və uzunmüddətli sabitliyə malik yeni birgə inkişaf məkanı yaratmaq üçün “Bir kəmə, bir yol” təşəbbüsünün Azərbaycanın “İpək Yolunun dirçəldilməsi” dövlət inkişaf strategiyası və 2030-cu ilə qədər olan sosial-iqtisadi inkişaf Strategiyası ilə uyğunlaşdırılmasını möhkəmləndirmək barədə razılışıblar.

Bir sözlə, Azərbaycan Respublikası ilə Çin Xalq Respublikası arasında bütün sahələri əhatə edən əməkdaşlıq əlaqələri mövcuddur. Bu əlaqələr Prezident İlham Əliyevin Çinə səfəri zamanı keçirdiyi yüksək səviyyəli görüşlər, dövlətlərarası müqavilələrin imzalanması ilə daha da genişlənəcək. Bütün bunlar Çin-Azərbaycan əlaqələrinin strateji müttəfiqlik müstəvisinə yüksəldiyini göstərir. Təbii ki, əlaqələrin möhkəmlənməsi, münasibətlərin daha sabit və davamlı olmasından qazanan hər iki dövlət və xalqlardır.